

Pašnovērtējuma anketa Pašvaldības īstenotās prakses iedzīvotāju līdzdalības veicināšanā novērtēšanai

Rīga 2023

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Pašnovērtējuma anketa sagatavota, lai lietderības revīzijas “Vai pašvaldību veiktās darbības nodrošina iedzīvotāju līdzdalību un informētību?” apjomā neieklājam pašvaldībām dotu iespēju pēc revīzijā lietotās pieejas novērtēt savu darbību efektivitāti atsevišķos iedzīvotāju līdzdalības veicināšanas aspektos.

Ar revīzijas ziņojumu “Iedzīvotāju līdzdalība – neizmantoja iespēja kvalitatīvu lēmumu pieņemšanai pašvaldībās” var iepazīties Valsts kontroles tīmekļvietnē www.lrvk.gov.lv sadaļā *Noslēgtās revīzijas nozare Reģionālā attīstība un pašvaldības*.

Jautājums/ kritērijs	Vai kritērijs ir izpildīts?	Revīzijā pārbaudītajās pašvaldības konstatētais par kritērija neizpildi vai daļēju izpildi	Iespējamā rīcība, ja kritērijs nav izpildīts vai izpildīts daļēji
1. Vai pašvaldība nodrošina iedzīvotāju līdzdalību tiem būtiskos jautājumos labajā praksē¹ paredzētajos iedzīvotāju iesaistes posmos.	Jā / Nē / Daļēji	<p>Revīzijā konstatēts, ka iedzīvotāju līdzdalība galvenokārt tiek paredzēta attīstības plānošanas dokumentu izstrādē, bet gandrīz nemaz netiek paredzēta šo dokumentu ieviešanā (<i>revīzijā vērtēta iedzīvotāju līdzdalība jomu stratēģiju, saistošo noteikumu un citu noteikumu un infrastruktūras projektu izstrādē</i>), ieviešanas uzraudzībā, novērtēšanā un aktualizācijā, kas arī ir iedzīvotājiem būtiski jautājumi.</p> <p>Vienlaikus arī tajos atsevišķajos gadījumos, kad iedzīvotāju līdzdalība attīstības plānošanas dokumentu ieviešanā vai aktualizācijā ir tikusi paredzēta, tā nav bijusi paredzēta visos labajā praksē²</p>	<p>Veikt darbības iedzīvotāju līdzdalības paredzēšanai visos tiem būtiskos jautājumos atbilstoši Valsts kancelejas vadlīnijām⁴ un visos labajā praksē⁵ paredzētajos posmos, piemēram, izveidojot līdzdalības kārtību/noteikumus/procesus vai papildinot esošos, un nosakot, kuros jautājumos iedzīvotāju līdzdalība tiks paredzēta, kādos posmos; nosakot iesaistītās institūcijas un atbildīgos darbiniekus iedzīvotāju līdzdalības nodrošināšanā un līdzdalības kārtības/noteikumu/procesu izpildes pārraudzībā.</p> <p>Ņemot vērā būtiskās sekas, ko rada cilvēku ar invaliditāti neiesaiste tiem būtisku lēmumu</p>

¹ Padomi pašvaldībām. Kad un kā konsultēties ar sabiedrību? Biedrība “Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS”, 2022. Pieejams: <https://providus.lv/raksti/14918/> (skatīts 29.08.2022.).

² Padomi pašvaldībām. Kad un kā konsultēties ar sabiedrību? Biedrība “Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS”, 2022. Pieejams: <https://providus.lv/raksti/14918/> (skatīts 29.08.2022.).

⁴ Vadlīnijas sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai valsts pārvaldē. Valsts kanceleja, 2022, 40. lpp. Pieejamas: <https://www.mk.gov.lv/lv/media/13835/download> (skatīts 29.08.2022.).

⁵ Padomi pašvaldībām. Kad un kā konsultēties ar sabiedrību? Biedrība “Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS”, 2022. Pieejams: <https://providus.lv/raksti/14918/> (skatīts 29.08.2022.).

		<p>esošajos posmos, proti, iedzīvotāji nav aicināti iesaistīties problēmu risinājumu meklēšanā, konkrēta projekta izstrādē, lēmuma pieņemšanā un pieņemto lēmumu novērtēšanā³.</p> <p>Sekas iedzīvotāju līdzdalības trūkumam jūt ikviens pašvaldības iedzīvotājs, un šo seku ietekme ir atkarīga no attiecīgā pašvaldības lēmuma. Lemjot par to, kādu infrastruktūru pašvaldībā veidot, nepilnvērtīgas mērķa grupas iesaistes sekas īpaši smagi izjūt cilvēki ar funkcionālu traucējumu radītu invaliditāti, kuru līdzdalības neparedzēšana, pietiekama viedokļa neizzināšana vai neņemšana vērā daļai pašvaldības iedzīvotāju – cilvēkiem ar kustību, redzes, dzirdes un garīga rakstura traucējumiem – liek samierināties ar neiziešanu no mājas, netikšanu pašvaldības iestādēs, lai saņemtu pakalpojumus, nespēju tos saņemt cieņpilni, tostarp nepārtraukti esot atkarīgiem no citu cilvēku palīdzības. Šādas daļai pašvaldību iedzīvotājiem nepieejamas infrastruktūras izbūvei iztērēti ievērojami budžeta līdzekļi un ir bažas, ka arī nākotnē veidojamā infrastruktūra var nebūt cieņpilni izmantojama.</p>	<p>pieņemšanas procesos, īpaši pievērst uzmanību šīs mērķgrupas iesaistei.</p>
<p>2. Vai pašvaldība veic mērķtiecīgas darbības, lai</p>	<p>Jā / Nē / Daļēji</p>	<p>Lai panāktu, ka komunikācija ir mērķtiecīga, tā ir jāplāno, tostarp jānosaka izmērāmi mērķi un</p>	<p>Nodrošināt, ka aicinājumi uz līdzdalību ir viegli uztverami un labi pamanāmi, tostarp, izmantojot</p>

³ Katram no šiem posmiem ir cita nozīme. Proti, pirmais posms paredz iedzīvotāju iesaisti, ziņojot par problēmām. Tomēr iedzīvotāji nav vien ziņotāji par problēmām, bet piedalās arī problēmu risinājumu izstrādē, lai radītu tiem atbilstošu risinājumu (otrais posms). Divi nākamie posmi ļauj iedzīvotājiem novērtēt, kā izskatās iedzīvotāju un pašvaldības darbinieku kopā radītais risinājums, un iesaistīties, ja tas tomēr nav atbilstošs. Savukārt pēdējais posms nodrošina nepieciešamo izmaiņu veikšanu, ja kopā izveidotais risinājums kādu iemeslu dēļ nav atrisinājis iedzīvotājiem aktuālo problēmu.

<p>panāktu, ka iespējami vairāk iedzīvotāju un dažādas iedzīvotāju grupas uzzina par līdzdalības iespējām un iesaistās līdzdalības procesos?</p>		<p>uzdevumi. Nevienu no Pašvaldībām šāda stratēģija nav apstiprināta.</p> <p>Darbošanās bez konkrētas stratēģijas nenodrošina atbilstošu rezultātu – Pašvaldības ne vienmēr izmanto efektīvus komunikācijas kanālus mērķauditorijas sasniegšanai vai arī nepietiekami izmanto to sniegtās iespējas plašākas mērķauditorijas sasniegšanai, Pašvaldību radītais aicinājumu saturs vairākos gadījumos nav viegli uztverams – aicinājumos tiek izmantotas sarežģītas teikumu konstrukcijas, profesionālā leksika, specifiski jomas termini, kā arī vispārīgas frāzes, kas iedzīvotājiem bez padziļinātas izpratnes par dokumentu vai rīcību nav saprotamas.</p>	<p>daudzveidīgus un visas iedzīvotāju grupas sasniedzot komunikācijas kanālus, piemēram – izstrādājot komunikācijas stratēģiju, noteikumus/procesus, kas paredzēs noteikt mērķauditoriju katrai līdzdalības aktivitātei, tostarp sadalījumā pa vecuma grupām vai citām būtiskām iezīmēm, kas ietekmē komunikācijas kanālu un satura izvēles mērķauditorijas sasniegšanai; mērīt, cik efektīvi ir bijuši pašvaldības paziņojumi – cik liela mērķauditorija sasniegta un cik liela ir bijusi interese par šo aicinājumu; aicinājumus veidojot domāt par cilvēkiem, kam šis aicinājums adresēts – kas viņi ir, ko viņi jau zina, kas viņiem jāpaskaidro, kā viņus ieinteresēt.</p>
<p>3. Vai pašvaldība nodrošina pietiekamu un savlaicīgu atgriezenisko saiti par līdzdalības rezultātu?</p>			
<p>Pašvaldības tīmekļa lapās “Sabiedrības līdzdalība” un “Aktualitātes” normatīvajā aktā⁶ noteiktajā termiņā tiek sniegta informācija par pašvaldības organizētās līdzdalības rezultātu.</p>	<p>Jā / Nē / Daļēji</p>	<p>Pašvaldības atgriezenisko saiti par līdzdalības rezultātu attīstības plānošanas ietvaros nepublicē vietā, kur iedzīvotājiem ir tiesisks pamats⁷ to sagaidīt – tīmekļvietnes sadaļā “Sabiedrības līdzdalība”.</p> <p>Savukārt vietā, kur tiek publicēta atgriezeniskā saite pēc iedzīvotāju iesaistes attīstības plānošanas dokumentu izstrādē un apspriešanā (tīmekļvietnes sadaļā, kur ir pieejams attīstības plānošanas</p>	<p>Nodrošināt iekšējās kontroles procedūras savlaicīgas un pamatotas atgriezeniskās saites sniegšanai visos iedzīvotāju līdzdalības gadījumos, piemēram, izstrādājot vai papildinot jau esošos noteikumus, procesus ar uzdevumiem atbildīgajām institūcijām un darbiniekiem noteiktos termiņos, noteiktā veidā un vietā publicēt atgriezenisko saiti pēc iedzīvotāju līdzdalības lēmumu pieņemšanas procesos (it īpaši uzmanību pievēršot normatīvajā aktā⁹ noteikto prasību</p>

⁶ Ministru kabineta 25.08.2009. noteikumu Nr. 970 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā” 9., 10. punkts.

⁷ Ministru kabineta 25.08.2009. noteikumu Nr. 970 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā” 9.4., 10.5. apakšpunkts nosaka pienākumu pašvaldībām informācija par līdzdalības rezultātu attīstības plānošanas ietvaros (tostarp to, kuri ierosinājumi un priekšlikumi ir vai nav ņemti vērā, un pamatojumu gadījumā, ja ierosinājums vai priekšlikums nav ņemts vērā) ievietot mājaslapas sadaļā “Sabiedrības līdzdalība”, ja iespējams, izplatot to arī citos veidos.

⁹ Ministru kabineta 25.08.2009. noteikumu Nr. 970 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā” 9., 10. punkts, 2. pielikums.

		dokuments, vai TAPIS), tas tiek darīts tikai paša procesa noslēgumā, kad dokuments jau ir apstiprināts, nevis pēc katras apspriešanas reizes, kā to nosaka normatīvais akts ⁸ .	izpildei, bet vienlaikus nosakot, pēc kuras vēl iedzīvotāju līdzdalības un kur/kā tiks publicēta atgriezeniskā saite).
Iedzīvotājam tiek sniegta atgriezeniskā saite par to, kas no iedzīvotāja sniegtā ierosinājuma vai priekšlikuma tiek vai netiek ņemts vērā.	Jā / Nē / Daļēji	Pašvaldības pretēji normatīvā akta ¹⁰ prasībām tiešā tekstā nenorāda un no paskaidrojuma nav saprotams, vai iedzīvotāju sniegtais priekšlikums ir ņemts vērā un tiks iestrādāts attīstības plānošanas dokumentā, kāpēc tas nav ņemts vērā (pamatojums satur vispārīgas frāzes vai netiek paskaidrots tā, lai iedzīvotājs var pārliecināties par pašvaldības atbildes pamatotību) vai arī tiek sniegta iedzīvotājam neko izsakoša atbilde – “pieņemts zināšanai”.	
Negatīva lēmuma gadījumā par iedzīvotāja sniegto ierosinājumu vai priekšlikumu iedzīvotājam tiek sniegts motivēts lēmuma pamatojums.	Jā / Nē / Daļēji		
4. Vai pašvaldības veiktās darbības jauniešu līdzdalības veicināšanā ir pietiekamas, lai izveidotu pilsoniski aktīvu jauno paaudzi?			
Pašvaldības attīstības plānošanas dokumentos ir noteikti izmērāmi sasniedzamie mērķi un veicamie pasākumi jauniešu līdzdalības veicināšanai.	Jā / Nē / Daļēji	Neraugoties uz to, ka Jaunatnes likums, kurā noteikts pienākums pašvaldībām plānot darbu ar jaunatni, izstrādājot jaunatnes politikas plānošanas dokumentu, ir spēkā jau 10 gadus ¹¹ , vairākās pašvaldībās ne pirms Administratīvi teritoriālās reformas, ne arī pēc apvienošanās šāds dokuments nav izstrādāts. Vienlaikus arī tajos gadījumos, kad jaunatnes politikas plānošanas dokuments ir izstrādāts, tajā	Izveidot iekšējās kontroles procedūras, kas nodrošinās jaunatnes politikas izstrādi pašvaldībā, piemēram, nosakot noteikumus/procesus u.c. uzdevumu atbildīgajām institūcijām un darbiniekiem izstrādāt šādu dokumentu un uzraudzīt šī uzdevuma izpildi; noteikt SMART principiem un ar valsts mērķiem un indikatoriem atbilstošus mērķus darbam ar jaunatni, tostarp arī jauniešu līdzdalības jomā. Konstatējot trūkumus jau izstrādātajos dokumentos – veikt

⁸ Ministru kabineta 25.08.2009. noteikumu Nr. 970 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā” 9.4., 10.5. apakšpunkts.

¹⁰ Ministru kabineta 25.08.2009. noteikumu Nr. 970 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā” 9.4., 10.5. apakšpunkts, 2.pielikums “Sabiedrības iebildumi un priekšlikumi par attīstības plānošanas dokumentu”.

¹¹ Jaunatnes likuma 5. panta pirmā daļa (redakcijā, kas spēkā no 03.11.2010.).

		noteiktie mērķi nav izmērāmi vai arī tajos ietvertais mērķis nesatur tādu rezultātīvo rādītāju, kas veicinās jauniešu, kuri uzskata, ka viņiem ir lielas vai visas iespējas ietekmēt lēmumu pieņemšanu pašvaldībā, īpatsvara pieaugumu, kas bija viens no jaunatnes valsts politikas plānošanas dokumentā noteiktajiem rezultātīvajiem un, Valsts kontroles ieskatā, – arī viens no būtiskākajiem rādītājiem jauniešu līdzdalības jomā.	nepieciešamos precizējumus, lai mērķi būtu sasaistīti ar valsts līmeņa plānošanas dokumentos iekļautajiem mērķiem un indikatoriem un atbilstu SMART principiem. Tāpat jānodrošina arī jauniešu iesaiste jaunatnes politikas dokumenta izstrādē (tostarp, meklējot kopā risinājumus identificētajām problēmām), kā arī jaunatnes politikas dokumenta apspriešanā, ieviešanā un uzraudzībā, piemēram, nosakot, kā jaunieši tiks iesaistīti, kuras institūcijas un darbinieki par to būs atbildīgi u.c.
Pašvaldība veic regulāru jauniešu vajadzību un interešu izpēti.	Jā / Nē / Daļēji	Regulārs statistikas datu, vēlmju un vajadzību monitorings un stratēģiju pārvērtēšana atbilstoši labajai praksei ¹² netiek veikta, tādējādi pieļaujot resursu patēriņu aktivitātēm, kurām nav būtiskas ietekmes uz situācijas uzlabošanas jauniešu līdzdalības jomā.	Izveidot iekšējās kontroles procedūras, kas nodrošinās regulāras statistikas datu par jauniešu vecumu, dzimumu, dzīvesvietu un informācijas par jauniešu vajadzībām un vēlmēm, iegūšanu un jaunatnes politikas pārvērtēšanu atbilstoši iegūtajai informācijai – piemēram, noteikumos/procesos u.c. nosakot uzdevumu atbildīgajām institūcijām un darbiniekiem šādu statistiku iegūt, analizēt to un sniegt priekšlikumus darbību izmaiņām, ja tādas nepieciešamas.
Pašvaldību izveidotā institucionālā sistēma darbam ar jaunatni atbilst normatīvajā aktā¹³ noteiktajam.	Jā / Nē / Daļēji	Pašvaldības neizmanto Jaunatnes likumā piedāvātās iespējas izveidot pilnvērtīgu institucionālo sistēmu darbam ar jaunatni, kā arī nenodrošina, ka jauniešu dome un jaunatnes lietu konsultatīvā komisija veic tos uzdevumus, kuriem ir būtiska nozīme jauniešu līdzdalības veicināšanai. Tā rezultātā jauniešu dome,	Izveidot tādu institucionālo sistēmu darbam ar jaunatni, kas ietver visus darbā ar jaunatni iesaistītos, tostarp jauniešus, veicina to sadarbību un rīcību jauniešu interesēs. Vienlaikus aicinām pievērst uzmanību tam, lai izveidotās institūcijas izpildītu Jaunatnes likumā noteiktos uzdevumus.

¹² Iesācēja portfelis. Darbs ar jaunatni pašvaldībās 2016., 20. lpp. Pieejams: <https://www.izm.gov.lv/lv/media/6359/download?attachment> (skatīts 10.11.2022.), <https://www.izm.gov.lv/lv/media/16094/download> 11. lp., https://jaunatne.gov.lv/wp-content/uploads/2020/07/pasvaldibu_gramata_a4_210x297mm_preview.pdf?fbclid=IwAR0ocwgureUs132_QuN3QgE78gw2Kp4WoN0Awgs6l0TBFci6z9pwCU6ftco 9.lp.

¹³ Jaunatnes likuma 5. panta piektā, sestā un septītā daļa.

		<p>kurai būtu jābūt jauniešu interešu un vajadzību pilnvērtīgam pārstāvim un aizstāvim, vairāk kalpo kā dažādu jauniešiem interesējošu pasākumu organizētāji.</p>	
<p>Pašvaldības veiktās darbības ir vērstas uz visu jauniešu līdzdalību.</p>	<p>Jā / Nē / Daļēji</p>	<p>Pašvaldību veiktais digitālais darbs, kas ietver arī komunikāciju ar jauniešiem sociālajos medijos jeb tajos plašsaziņas līdzekļos, kurus jaunieši ikdienā visvairāk izmanto, tiek īstenots veidā, kas nesasniedz visus jauniešus, un, ja arī sasniedz, – nerada vēlmi iesaistīties pašvaldību piedāvātajās aktivitātēs.</p> <p>Pašvaldības reti veic arī mobilo darbu, kura mērķis ir sniegt klātienē līdzdalības iespējas jauniešiem vietās, kur nav jauniešu centru vai brīvā laika aktivitātes ir limitētas. Tas kopsakarībā ar trūkumiem pašvaldības komunikācijā ar jauniešiem sociālajos medijos (daļa jauniešu, visticamāk, par to, kurā dienā tiks veikts moblais darbs nemaz neuzzina) ierobežo iespējas mobilā darba aktivitātēs iesaistīties visiem jauniešiem.</p>	<p>Izveidot tādas iekšējās kontroles procedūras, kas nodrošinās regulāra mobilā darba īstenošanu (<i>labā prakse</i>¹⁴ nosaka to veikt ne retāk kā reizi divās nedēļās), sniedzot tostarp klātienē līdzdalības iespējas jauniešiem vietās, kur nav pieejami jauniešu centri vai ir limitētas brīvā laika aktivitātes – piemēram, noteikumos/procesos nosakot kārtību, kā, kur, cik bieži tiks veikts moblais darbs, par tā īstenošanu atbildīgās institūcijas un darbiniekus.</p> <p>Aicinām apsvērt vēl citus pasākumus, kas ļaus pašvaldībai sasniegt visus jauniešus, tostarp pievēršot uzmanību tam, kā tiek veikts digitālais darbs ar jauniešiem un nepieciešamības gadījumā uzlabojot digitālajā darbā ar jaunatni iesaistīto darbinieku kompetenci (tostarp komunikācijā ar jauniešiem), piemēram, nodrošinot apmācības.</p>

¹⁴ Mobilais darbs ar jaunatni Latvijā. Pieejams: https://jaunatne.gov.lv/wp-content/uploads/2021/03/mobilais_darbs_ar_jaunatni_latvija_2020.pdf (skatīts 31.10.2022.).